עין משפט נר מצוה

א [מיי' פי"ט מהל' טומאת אוכלין הל' גן]:
ב [מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הל' טו]:
לא ב מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הל' י:

◆

מוסף רש"י

ששוקל כל קלים וחמורים. לדרוש קל מחמור וחמור מקל לפי המשקולת של קל וחומר (חגיגה טו:). **במגדל הפורח באויר.** י"מ שדורשין גוגהו של למ"ד ודורשין בו כל זאת, וי"מ מגדל דור הפלגה, ולי נראה מגדל הפתוח לאויר גרסינן, והן ההלכות אהלות, מגדל של עץ שקורין משטיי"ר ועומד בפתח ופתחו פתוח לבקעה או לחצר שהוא אויר, במסכת אהלות (פ"ד מ"א) ישנה משנה מגדל העומד באויר (שם). **כולי תנויי בנזיקין.** לא היו גדולים בכל גמרא של ד' סדרים אלא בתלתא בבי שלנו (ברכות כ.) או: למודם לא היה גדול אלא בסדר נזיקין (תענית כד:). **האשה שכובשת ירק בקדירה.** במסכת טהרות היא בפרק שני, גבי ידות מיירי, דקי"ל (עוקצין פ"א מ"א) כל ידות האוכלין אם נגעה טומאה בהן נטמא גם האוכל הצריך לידות, כיד מכנים ותולית, כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קיח.), מכל האוכל לרבות הידות וקתני התם אשה שהיא כובשת ירק בידות שלהן טהורין, דכשהיא עוכרת אותם הידות משתברות ואי אפשר ליטול הירקות בידות שלהן, שנשמטו ונפסק האוכל מן היד מחמת כבישה. כובשת, שולי"ן בלע"ז, עוכרת שולא המשקה שלהן ויבשו, דרך אשה בכך כובשת ירק חמים שישתמרו לזמן מרובה, טהורים, העלים והקלחים (תענית כד:). **ואמרי לה.** כי מטא לאידך בפרק שני (דעוקצין מ"א) זיתים שכבשן בטרפיהן. כתרגומו עלה (בראשית ח) טרפה, עלין שלהן דהיינו ידות (תענית שם). **טהורים.** הידות להביא טומאה לאוכל, דתו לא חזו למיהוי בית יד (שם) שמוסקין זיתים עם העלין כדי לאחוז בהן, דהוו להו עלין יד לזיתים להביא להם טומאה, כדאמרינן שהיד מביא טומאה על האוכל, ואם כבשן בטרפיהן בטומאתן נטלה תורת יד מן העלין, לפי שהכבישה מרקבתן ומרככתן ואינן ראוין שוב לאחוז בהן (ברכות כ.). **הויות דרב ושמואל.** כלומר טעם המשניות הללו קשה עלי ככל הקושיות שהיו שני רבותי מתקשין בהן בכל הגמ' (שם) או: עומק גדול, ולא הוה נהירא ליה (תענית כד:). **תלת סרי מתיבתא.** י"ג פנים יש בינינו משנה וברייתא של ששה סדרים ומסכת עוקצין גם היא י"ג פנים, כגון משנת רבי ור' חייא ומשנת בר קפרא ולוי ותנא דבי שמואל, והכי אמרינן במס' נדרים (מא.) רבי מתני הלכתא כ"ג פנים (ברכות כ.) או: י"ג ישיבות איכא כהך מתא דגמרי מסכת עוקצין (תענית כד:). **שליף מסאני.** משום עינוי (שם). **אין בין מוסגר ומוחלט.** בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, לאחר שכלו ימי ההסגר ונראה בו סימני טומאה האמורין בו. **אלא פריעה ופרימה.** בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע (מגילה ח:). **לא יחצו ימיהם.** חצי ימיו של אדם שלשים וחמש, דכתיב (תהלים צ) ימי שנותינו בהם שבעים שנה (לעיל שם). **ואתה אנוש כערכי.** חשוב כמותי, מיודעי. חכם שלי, כמו (דברים א) אנשים חכמים וידועים (אבות פ"ו מ"א).

---

[1] הרגו בני ישראל [בחרב] אל חלליהם אמר רב שקיימו בו ארבע מיתות סקילה ושריפה הרג וחנק א"ל ההוא מינא לר' חנינא מי שמיע לך בלעם בר כמה הוה א"ל מיכתב לא כתיב אלא מדכתיב [2] אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם בר תלתין ותלת שנין או בר תלתין וארבע א"ל שפיר קאמרת לדידי חזי לי פנקסיה דבלעם והוה כתיב ביה בר תלתין ותלת שנין בלעם חגירא כד קטיל יתיה פנחס ליסטאה א"ל מר בריה דרבינא לבריה בכולהו לא תפיש למדרש לבר מבלעם הרשע דכמה דמשכחת ביה דרוש ביה כתיב [3] דואג וכתיב [4] דוייג אמר ר' יוחנן בתחילה יושב הקב"ה ודואג שמא יצא זה לתרבות רעה לאחר שיצא אמר ווי שיצא זה (סימן גבור ורשע וצדיק חיל וסופר) א"ר יצחק מאי דכתיב [5] מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום אמר לו הקב"ה לדואג לא גבור בתורה אתה מה תתהלל ברעה לא חסד אל נטוי עליך כל היום וא"ר יצחק מאי דכתיב [6] ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי אמר לו הקב"ה לדואג הרשע מה לך לספר חוקי כשאתה מגיע לפרשת מרצחים ופרשת מספרי לשון הרע מה אתה דורש בהם ותשא בריתי עלי פיך אמר ר' אמי אין תורתו של דואג אלא משפה ולחוץ ואמר רבי יצחק מאי דכתיב [7] ויראו צדיקים וייראו ועליו ישחקו בתחילה ייראו ולבסוף ישחקו וא"ר יצחק מאי דכתיב [8] חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע ימות דואג אמר לו חיל בלע ויקיאנו אמר לפניו מבטנו יורישנו אל וא"ר יצחק מאי דכתיב [9] גם אל יתצך לנצח אמר הקב"ה לדוד ניתי דואג לעלמא דאתי אמר לפניו גם אל יתצך לנצח מאי דכתיב יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה אמר הקב"ה לימרו שמעתא בי מדרשא משמיה אמר לפניו יחתך ויסחך מאהל ליהוי ליה בנין רבנן ושרשך מארץ חיים סלה וא"ר יצחק מאי דכתיב [10] איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים איה סופר כל אותיות שבתורה איה שוקל ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה איה סופר את המגדלים שהיה סופר שלש מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר א"ר ארבע מאה בעיי' בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר [ולא איפשט להו חד] אמר רבא רבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין ואנן קא מתנינן טובא בעוקצין וכי הוה מטי רב יהודה אשה שכובשת ירק בקדירה ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תלת סרי מתיבתא ורב יהודה שליף מסאני ואתא מטרא ואנן צוחינן וליכא דמשגח בן אלא הקב"ה ליבא בעי דכתיב [11] וה' יראה ללבב אמר רב משרשיא דואג ואחיתופל לא [הוו] סברי שמעתא מתקיף לה מר זוטרא מאן דכתיב ביה איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים ואת אמרת לא הוו סברי שמעתא אלא דלא הוה סלקא להו שמעתא אליבא דהלכתא דכתיב [12] סוד ה' ליראיו א"ר אמי לא מת דואג עד ששכח תלמודו שנא' [13] הוא ימות באין מוסר וברוב אולתו ישגה רב (אשי) אמר נצטרע שנאמר [14] הצמתה כל זונה ממך כתיב התם [15] לצמיתות ומתרגמינן לחלוטין ותנן אין בין מוסגר ומוחלט אלא פריעה ופרימה (סימן שלשה ראו וחצי וקראו) א"ר יוחנן שלשה מלאכי חבלה נזדמנו לו לדואג אחד ששכח תלמודו ואחד ששרף נשמתו ואחד שפיזר עפרו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות (א"ר) יוחנן דואג ואחיתופל לא ראו זה את זה דואג בימי שאול ואחיתופל בימי דוד וא"ר יוחנן דואג ואחיתופל לא חצו ימיהם תניא נמי הכי אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם כל שנותיו של דואג לא היו אלא שלשים וארבע ושל אחיתופל אינן אלא שלשים ושלש וא"ר יוחנן בתחלה קרא דוד לאחיתופל רבו ולבסוף קראו חבירו ולבסוף קראו תלמידו בתחילה קראו רבו [16] ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי ולבסוף קראו חבירו [17] אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש ולבסוף קראו תלמידו [18] גם איש שלומי אשר בטחתי בו

אוכל

הרגו אל חלליהם. מיתות הרבה משמע שתלאוהו והציתו אש תחת הצליבה וחתכו ראשו ונפל לתוך האש. תלייה היינו חנק חתיכת הראש הרג כשנפל לארץ סקילה כשנפל לאור היינו שריפה: **בר תלתין ותלת.** ור"ח לית ליה דר' סימאי דאמר לעיל (ע"א) שלשה היו בעצה דפרעה בלעם ואיוב ויתרו דלר' סימאי בלעם היה יותר מן מאתים ועשר שנים דהא היה בעצת פרעה דכל הבן הילוד היאורה תשליכוהו(מ) דלרבי סימאי כל אותן מאתים ועשר שנים שהיו ישראל בגלות מצרים עד מלחמת מדין חיה בלעם: **חגירא.** תרגום של פיסח(נ): **כד קטל יתיה פנחס ליסטאה.** שר צבא ואפילו קטליה אחר כל המלחמה נקראת על שמו: **בכולהו.** מלכים והדיוטות: **לא תפיש ודרוש.** לגנאי: **לבר מבלעם.** דכל מה דמשכחת ליה לגנאי דרוש:(ס) **(שמא יצא זה לתרבות רעה) לאחר שיצא לתרבות רעה אמר ווי.** לכך כתוב דוייג: **א"ל הקב"ה לדואג והלא גבור אתה בתורה למה תתהלל.** לספר לשון הרע על דוד: **לא חסד תורה עליך.** לא חכם בתורה אתה דכתיב (משלי לא) ותורת חסד על לשונה: **מרצחים.** שהרג נוב: **עלי פיך.** ולא בלבב: **בתחלה ייראו.** הצדיקים היו יראים שלא ילמד אדם ממעשיו של דואג שהולך ומוטה ומצליח: **ולבסוף.** כשמת בחצי ימיו ושב גמולו בראשו ישחקו: **חיל בלע ויקיאנו.** המתן עד שתשכח תורתו: **אמר לפניו ומבטנו יורישנו אל.** אל תמתין לו עד שתשכח אלא תמהר ותשכימנו: **בי מדרשא.** אהל זה בית המדרש: **ושרשך מארץ חיים סלה.** שורש שלו תכסח מארץ חיים דלא להוו ליה בנין רבנן: **כל אותיות שבתורה.** שהיה בקי בחסירות ויתירות: **שוקל קלים וחמורים.** יודע לדרוש בקל וחומר: **במגדל הפורח באויר.** מתג עליונה שלמעלה מן הלמ"ד מפני מה כפופה למטה. לשון מ"ר מפי השמועה. ל"א במגדל הפורח באויר הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל אם הוא טמא אם לאו. ל"א ג' מאות הלכות במגדל הפורח באויר לעשות כישוף להעמיד מגדל באויר כגון שלש מאות הלכות בנטיעות קשואין דאמרן בפירקין דלעיל (דף סח.). ולמורי נראה דה"ג שלש מאות הלכות במגדל העומד [באויר] ומשנה אחת באהלות (פ"ד משנה א) דמשתעי בהכי מגדל העומד באויר וטומאה בתוכה כלים שבתוכו טמאים וכן נראה לר': **רבותא למבעא בעיי.** וללמוד תורה רחמנא לבא בעי דהא בשני דרב יהודה כולהו תנויי בסדר נזיקין היה כל הגמרא שלהן לא הוה אלא בסדר נזיקין שלא היו מרבין כל כך [לדרוש]: **האשה שכובשת ירק בקדירה.** לא אשכחתיה במסכת עוקצין: **שכובשת ירק.** בחומץ או בציר טהורים דאין מקבלין טומאה ע"י עוקצין שאם נגע טומאה בשרשיו העלין טהורין שאין נעשין יד לעלין מאחר שכבשם שאין מניחין לשם אלא למראה: **זיתים שכבשן בטרפיהן.** איתא במסכת עוקצין (פ"ב מ"א): **טרפיהן.** עלין שלהן טהורין הזיתים שאין נעשין להם בית יד להכניס להם טומאה: **הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא.** דלא הוה ידע מאי טעמא הן טהורין: **תליסר מתיבתא.** י"ג ישיבות שאנו עוסקין כולן במסכת עוקצין ויודעין אותה יפה ואפי' הכי בהם(פ) היו חסידים יותר ממנו דאלו רב יהודה כו': **לא סבירי.** לא היו יודעין הלכה לפרשה כתקנה בטעמא: **דלא סלקא להו שמעתא כו'.** שלא זכו לקבוע הלכה כמותן: **ומתרגמינן לחלוטין.** ואנן תנן לשון חלוטין גבי מצורע: **אלופי.** היינו רבי:

אוכל

מסורת הש"ס

א) [עי' הנוסחא בע"ין], ב) [חגיגה טו:], ג) נ"א א"ר אמי, ד) תענית כד: ע"ש ברכות כ. ע"ש, ה) נ"א בשיטה סידור, ו) [טהרות פ"ב מ"א], ז) [עוקצי' פ"ב מ"א], ח) מגילה ח: ערכין טו., ט) [נ"ל ואמר ר"], י) לעיל סט:, כ) [אבות פ"ו מ"ג], ל) ילקוט ה"ב סוף רמז תשמא הגירסא ולבסוף קראו איש, מ) [שמות א], נ) [ויקרא כא], ס) רש"ל מ"ז, ע) בש"א: הס,

◆

תורה אור השלם

1. ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם:
יהושע יג כב

2. ואתה אלהים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:
תהלים נה כד

3. ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני יי ושמו דאג האדמי אביר הרעים אשר לשאול:
שמואל א כא ח

4. ויאמר המלך לדויג [לדואג] סב אתה ופגע בכהנים ויסב דויג [דואג] האדמי ויפגע הוא בכהנים וימת ביום ההוא שמנים וחמשה איש נשא אפוד בד:
שמואל א כב יח

5. מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום:
תהלים נב ג

6. ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך:
תהלים נ טז

7. ויראו צדיקים וייראו ועליו ישחקו:
תהלים נב ח

8. חיל בלע ויקאנו מבטנו יורשנו אל:
איוב כ טו

9. גם אל יתצך לנצח יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה:
תהלים נב ז

10. לבך יהגה אימה איה ספר איה שקל איה ספר את המגדלים:
ישעיהו לג יח

11. ויאמר יי אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים ויי יראה ללבב:
שמואל א טז ז

12. סוד יי ליראיו ובריתו להודיעם:
תהלים כה יד

13. הוא ימות באין מוסר וברב אולתו ישגה:
משלי ה כג

14. כי הנה רחקיך יאבדו הצמתה כל זונה ממך:
תהלים עג כז

15. והארץ לא תמכר לצמתת כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי:
ויקרא כה כג

16. ואתה אנוש כערכי אלופי ומידעי:
תהלים נה יד

17. אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש:
תהלים נה טו

18. גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב:
תהלים מא י